

დავით ეცადეიშვილი

საქართველოს საგარეო პოლიტიკის
ზოგიერთი საკითხი 1990-1991 წწ.

აბსტრაქტი

მრავალწლიანი ბრძოლის შემდეგ 1990 წლის 28 ოქტომბერს საქართველოს სახელმწიფოებრიობის ისტორიაში ახალი ეტაპი დაიწყო, კომუნისტური რეჟიმი მშვიდობიანი გზით შეიცვალა. ძალაუფლება კანონიერად, დემოკრატიულ, მრავალპარტიულ არჩევნებში წარმატების შედეგად ხელში აიღო ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენელთაგან დაკომპლექტებულმა „მრგვალი მაგიდის“ ბლოკმა.

დამოუკიდებლობის პირველი წელი საშინაო პრობლემებით დახუნძლული იყო. მიუხედავად ამისა საქართველოს მიმართ ინტერესი არ განელეებულა მსოფლიოს სახელმწიფოების მხრიდან.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს საგარეო პოლიტიკა; ურთიერთობები თურქეთთან, ურთიერთობები ევროპის ქვეყნებთან.

შინაარსი

1990 წლის 28 ოქტომბერს საქართველოს სახელმწიფოებრიობის ისტორიაში ახალი ეტაპი დაიწყო, კომუნისტური რეჟიმი მშვიდობიანი გზით შეიცვალა. ძალაუფლება კანონიერად, დემოკრატიულ, მრავალპარტიულ არჩევნებში წარმატების შედეგად ხელში აიღო ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენელთაგან დაკომპლექტებულმა „მრგვალი მაგიდის“ ბლოკმა.

დამოუკიდებლობის პირველი წელი საშინაო პრობლემებით დახუნძლული იყო. მიუხედავად ამისა საქართველოს მიმართ

ინტერესი არ განელეებულა მსოფლიოს სახელმწიფოების მხრიდან.

1990 წლის 25 ნოემბერს თბილისში ჩამოვიდა ესტონეთის რესპუბლიკის მთავრობის დელეგაცია პრემიერ-მინისტრ ედგარ სავისაარის მეთაურობით. შეხვედრები გაიმართა საქართველოს მთავრობის წევრებთან პოლიტიკურ, სამეურნეო, სოციალურ და კულტურულ სფეროში ორი სახელმწიფოს თანამშრომლობის მიზნით (**ახალი საქართველო, 1990: N12.27.11**). 1990 წლის 27 ნოემბერს საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა თ. სიგუამ და ე. სავისაარიმ ხელი მოაწერეს ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური და კულტურული თანამშრომლობის შეთანხმებას (**ახალი საქართველო, 1990: N13-14.29.11**).

საქართველოს ეროვნული ხელისუფლება დაინტერესებული იყო ყველა მეზობელ სახელმწიფოსთან ახლო ურთიერთობით, მათ შორის განსაკუთრებული ადგილი ეკავა თურქეთთან პოლიტიკურ თუ ეკონომიკურ ურთიერთობას. აღსანიშნავია, რომ იგივე ინტერესი გამოიხატებოდა თურქეთის სახელმწიფოს მხრიდანაც. აქედან გამომდინარე საქართველოს ხელისუფლებაში ეროვნული მთავრობის მოსვლისთანავე 1990 წლის დეკემბერში ორი თურქული დელეგაცია ეწვია თბილისს, პირველად საქართველოს ეწვივნენ თურქი პარლამენტარები თურქეთის დიდი ეროვნული კრების დეპუტატთა კავშირის პრეზიდენტი ჰასან კორკ მაზ-ჯანი. ზვიად გამსახურდიას და მაზ-ჯანის შეხვედრისას ფარდა აეხადა იმ სიძნელეებს რაც ორ ქვეყანას შორის წარსულში იყო. ორივე მხრიდან სურვილი გამოითქვა მომავალი კეთილმეზობლური ურთიერთობებისა (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1990: N2.7.12**).

ასევე, საქართველოში ჩამოვიდა თურქეთის რესპუბლიკის დელეგაცია ტრაპიზონის ვილაიეთის გუბერნატორის ენვერ ჰიზლანის მეთაურობით. საქართველოს პრემიერ მინისტრთან და საგარეო საქმეთა მინისტრთან შეხვედრისას ტრაპიზონის გუბერნატორმა გამოთქვა იმედი ტრაპიზონის ვილაიეთსა და საქართველოს შორის საქმიანი ურთიერთობის და თანამშრომლობის შესახებ (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1990: N17.27.12**).

4 მარტს საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარემ თენგიზ სიგუამ მიიღო ფრანგ და ბელგიელ ბიზნესმენტა დელეგაცია, რომლებიც წარმოადგენდნენ ბელგიის ერთ-ერთ წამყვან ფირმას „სპორტიმპორტს“, საქართველოში ისინი ჩამოვიდნენ საყოფაცხოვრებო ნარჩენების გადამამუშავებელი ქარხნის მშენებლობის შემოთავაზების მიზნით. მთავრობის თავმჯდომარე მიესალმა ასეთი ქარხნის მშენებლობის საქმეს (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N46.8.03**).

ეკონომიკური თანამშრომლობის საკითხებზე მოლაპარაკებების წარმოების მიზნით 1991 წლის 5 მარტს საქართველოს მთავრობის დელეგაციის ხელმძღვანელი შეერთებულ შტატებში, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პირველი მოადგილე აკაკი ასათიანი და ცნობილი ენათმეცნიერი თამაზ გამყრელიძე, კალიფორნიაში შეხვდნენ შეერთებული შტატების ყოფილ პრეზიდენტს რონალდ რეიგანს. ასევე შეხვდნენ სენატორებს (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N48.12.03**).

1991 წლის 15 მარტს მოსკოვში, ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩის მეტლოკის რეზიდენციაში, ამერიკის სახელმწიფო მდივანი ჯეიმს ბეიკერი შეხვდა მოკავშირე რესპუბლიკის ხელმძღვანელებს და საზოგადოების წარმომადგენლებს. შეხვედრაზე მიწვეული იყვნენ საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ზვიად გამსახურდია და მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე თენგიზ სიგუა. საუბარი შეეხებოდა საბჭოთა კავშირში მიმდინარე რეფორმებს. ზვიად გამსახურდიას შეფასებით საბჭოთა კავშირში რეფორმები აღარ მიმდინარეობდა და ხდებოდა მობრუნება ტოტალიტარული სახელმწიფოს ძველი პრაქტიკისკენ (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N53.19.03**).

აშშ-ს მთავრობის საქართველოთი დაინტერესება გამოიხატებოდა 1991 წლის 29 მარტს საქართველოს დედაქალაქში კიევდან სპეციალური რეისით ამერიკის შეერთებული შტატების ყოფილი პრეზიდენტის რიჩარდ ნიქსონის ჩამოსვლით (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N61.30.03**).

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარესთან ზვიად გამსახურდიასთან შეხვედრისას რიჩარდ ნიქს-

ონმა აღნიშნა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ვიზიტი არაოფიციალური იყო მას პრეზიდენტის დავალება ჰქონდა საქართველოს პოლიტიკური ვითარების მისთვის გაცნობა. ასევე, აღნიშნა, რომ ამერიკელი ხალხი და მთავრობა დიდ პატივს სცემდა ქართველი ხალხის მიერ არჩეულ მთავრობას და იმედი გამოთქვა, რომ საქართველოში გარდამავალი პერიოდი უსისხლოდ დამთავრდებოდა (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N61.30.03**).

2 მაისს ზვიად გამსახურდიამ მიიღო საქართველოს რესპუბლიკაში მყოფი თურქეთის რესპუბლიკის დელეგაცია, კერძოდ: პოლიტიკურ მოღვაწეთა, საქმიანი წრეების წარმომადგენელთა და მეცნიერთა ჯგუფი, რომელიც საქართველოს ეწვია მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკულ სიმპოზიუმში მონაწილეობის მისაღებად. ისინი უნდა გაცნობოდნენ მთიანი რეგიონებისათვის ეკოლოგიურად სუფთა და ეფექტიანი საბაგირო და ცალრელსიანი ტრანსპორტის შექმნისა და განვითარების საქართველოს გამოცდილებას.

საუბარი შეეხო საქართველოს ტერიტორიულ საკითხებს. ზვიად გამსახურდიამ აღნიშნა, რომ საბჭოურ პრესაში გამოჩნდა ინფორმაციები თითქოს თურქეთს საქართველოს მიმართ ჰქონოდა ტერიტორიული პრეტენზიები (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N88.7.05**). ასევე, ზ. გამსახურდიამ დაუდასტურა თურქეთს, რომ ყოფილ ქართულ პროვინცია სამცხეზე არანაირი პრეტენზია არ გააჩნდა (**რეიფილდი, 2019: 365**).

22 ივნისიდან 2 ივლისამდე გერმანიაში საარის მხარის მთავრობის მიწვევით ოფიციალური ვიზიტით და საფრანგეთში საფრანგეთ-საქართველოს საზოგადოების მიწვევით იმყოფებოდნენ საქართველოს უზენაესი საბჭოს საგარეო ურთიერთობათა კომისიის თავმჯდომარე თედო პატაშვილი და იმავე კომისიის ეკონომიკური კავშირის ქვეკომისიის თავმჯდომარე ლევან ასათიანი. დაისახა კონკრეტული ღონისძიებები, კერძოდ: ტურიზმის, ბანკების ურთიერთთანამშრომლობის, კვების პროდუქტების ერთობლივ წარმოებაზე (**საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N3.18.07**).

ასევე სხვადასხვა სახის პოლიტიკური, კულტურული, სოციალურ-ეკონომიკური, სასოფლო-სამეურნეო, სავაჭრო, გარემოს დაცვის სფეროში, სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობის და სხვა საკითხებზე გაფორმებული იქნა შეთანხმებები, აგრეთვე წარმოებული იქნა მოლაპარაკებები აზერბაიჯანის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1990: N3.9.12), ავსტრიის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1990: N1.6.12), მოლდავეთის, ბელგიის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N99-100.22.05), უნგრეთის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N222.13.11), პოლონეთის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N143.24.07), ლატვიის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N240.7.12), რუსეთის (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N136-137.13.07), სახელმწიფოებთან, ევროპარლამენტთან (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N141.20.07).

1991 წლის 7 სექტემბერს სახელმწიფო რეზიდენცია „კრწანი-სში“ საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ მიიღო აშშ-ს კონგრესის წევრები. საუბარი შეეხებოდა აშშ-ს მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობის დაყოვნებას და 2 სექტემბრის მოვლენებს.

იმავ დღეს კონგრესმენტა დელეგაცია შეხვდა საპარლამენტო ოპოზიციის წევრებს, ფრაქცია „დემოკრატიული ცენტრის“ თავმჯდომარეს ნოდარ ნათაძეს და ეროვნულ კონგრესში გაერთიანებულ სხვა ოპოზიციურ პარტიათა წარმომადგენლებს. ამერიკელი სტუმრები დაინტერესდნენ ოპოზიციის საქმიანობის, ადამიანის უფლებათა დაცვის, სამართალდამცავი და სასამართლო ორგანოების დამოუკიდებლობის პრობლემებით, საზოგადოებრივ-სოციალური ცხოვრების სხვა საკითხებთ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N175.10.09).

საქართველოს ხელისუფლება დაინტერესებული იყო ორ მეზობელ სახელმწიფოს შორის არსებული კონფლიქტური ვითარების განმუხტვით. ამ მიზნით, 1991 წლის 26 ნოემბერს საქართველოს პრეზიდენტმა ზვიად გამსახურდიამ მოუწოდა სომხეთისა და აზერბაიჯანის პრეზიდენტებს შეეწყვიტათ მათ შორის მიმდინარე სამხედრო კონფლიქტი. აზერბაიჯანსა და სომხეთს შორის არსებული პრობლემების პოლიტიკური გზით მოგვარ-

ების მიზნით ზვიად გამსახურდიამ მათ შესთავაზა თბილისში მოლაპარაკებების დაწყება (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N233.27.11), მესამე ძალის გარეშე(საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N148.30.07).

ზ. გამსახურდიას ხელისუფლების მიერ მიღწეული იქნა რამდენიმე სახელმწიფოს მხრიდან საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარება. სულ საქართველოს დამოუკიდებლობა სცნო ყაზახეთმა, რუმინეთმა, მოლდავეთმა, სომხეთმა, აზერბაიჯანმა, უკრაინამ და თურქეთმა(საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: N249-250.21.12).

დასკვნა

ამრიგად, დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი მთავრობის საგარეო პოლიტიკა შეიძლება შევაფასოდ, როგორც აქტიური და ქვეყნის ინტერესებისკენ მიმართული. პირველი ეროვნული ხელისუფლების საშინაო პრობლემებით გადატვირთულობის მიუხედავად ეროვნულმა მთავრობამ აწარმოა მნიშვნელოვანი საგარეო პოლიტიკა. საქართველოს, როგორც სუვერენული სახელმწიფოს მხრიდან გადაიდგა ნაბიჯები მსოფლიოს სხვადასხვა სახელმწიფოებთან, როგორც კეთილმეზობლური, ასევე, პოლიტიკური, ეკონომიკური თუ კულტურული კავშირების დასამყარებლად. ეს იყო პირველი გამოუცდელი დიპლომატიური ურთიერთობები, რომლებმაც მომავალში ჩვენი ქვეყნისათვის დადებითი შედეგები მოიტანა.

გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. Gazeti „*Akhali Sakartvelo*“: (1990). N.12. 27 Noemberi. (გაზეთი „ახალი საქართველო“: (1990). N.12. 27 ნოემბერი);
2. Gazeti „*Akhali Sakartvelo*“: (1990). N.13-14. 29 Noemberi. (გაზეთი „ახალი საქართველო“: (1990). N.13-14. 29 ნოემბერი);

3. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1990). N.1. 6 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1990). N.1. 6 დეკემბერი);
4. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1990). N.2. 7 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1990). N.2. 7 დეკემბერი);
5. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1990). N.3. 9 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1990). N.3. 9 დეკემბერი);
6. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1990). N.17. 27 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1990). N.17. 27 დეკემბერი);
7. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.46. 8 Mart'i. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.46. 8 მარტი);
8. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.48. 12 Mart'i. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.48. 12 მარტი);
9. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.53. 19 Mart'i. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.53. 19 მარტი);
10. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.61. 30 Mart'i. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.61. 30 მარტი);
11. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.88. 7 Maisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.88. 7 მაისი);
12. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.99-100. 22 Maisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.99-100. 22 მაისი);
13. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.136-137. 13 Ivlisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.136-137. 13 ივლისი);
14. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.3. 18 Ivlisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.3. 18 ივლისი);
15. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.141. 20 Ivlisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.141. 20 ივლისი);
16. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.143. 24 Ivlisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.143. 24 ივლისი);

17. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.148. 30 Ivlisi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.148. 30 ივლისი);
18. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.175. 10 Sekt'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.175. 10 სექტემბერი);
19. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.222. 13 Noemberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.222. 13 ნოემბერი);
20. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.233. 27 Noemberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.233. 27 ნოემბერი);
21. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.240. 7 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.240. 7 დეკემბერი);
22. Gazeti „*Sakartvelos Resp'ublik'a*“. (1991). N.249-250. 21 Dek'emberi. (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“. (1991). N.249-250. 21 დეკემბერი);
23. Donald, Reifildi. (2019). „*Sakartvelo Imp'eriata Gzajvaredini*“. Gamomtsemloba P'alitra L. (დონალდ, რეიფილდი. (2019). „საქართველო იმპერიათა გზავარედინი“. გამომცემლობა პალიტრა L.

Some Issues of Georgia's Foreign Policy 1190-1991s

Abstract

A new national government had many challenges to deal with inside and outside the country as well. Unfortunately, deeply complicated inside conditions gave the small period of time to the first national government for active foreign policy. However we cannot assess the foreign policy as passive during the first national government despite the fact that it took small period of time. But it is worth mentioning that the complicated inside policy relations, high confrontation between the government and oppositional parties have made negative impact at foreign relations, these complications were noted towards USA and Russian Federation.

Despite of small period of time and inside complications various kinds of cooperation and other kinds of Agreements were concluded in political, cultural, socio-economic, agricultural, trading, environmental protection fields and negotiations were carried with Azerbaijan, Austria, Moldova, Belgium, Hungary, Poland, Latvia, Russian federation, euro-parliament.

According to the Author's evaluation foreign policy of national government was the first inexperienced diplomatic relations which earned positive results for our country.